

Verenigingsleven

Van alle jeugdverenigingen in Zwartsluis heeft de Jongelingsvereniging "Gideon" het langst bestaan.

Wat de oprichting betreft tasten we bijna volledig in het duister. In het archief dat meer dan 30 veelal kloeke delen bevat, ontbreken helaas de verslagen van de eerste tien jaren. De datum van oprichting was 17 november 1871. Initiatiefnemer was Ds. Postmus. Gelukkig is de ledenlijst van 1871-1909 goed bijgehouden en bewaard gebleven, zodat er toch uit de beginperiode enkele gegevens bekend zijn. De vereniging was interkerkelijk d.w.z. dat de leden zowel uit de Hervormde als uit de Christelijke Gereformeerde Kerk afkomstig waren, maar lang heeft deze situatie niet geduurd. Hoe weten we dat? Wel, bovenvermelde lijst bevat niet alleen de namen der leden, maar tevens hun beroep en de data van hun lidmaatschap. Dat laatste verschaft ons het antwoord op de vraag naar de kortstondige duur van het interkerkelijke karakter van de vereniging: er wordt nl. bij de afschrijving steeds de reden vermeld en in 1873 gaan 12 leden over naar de in dat jaar opgerichte Hervormde Jongelingsvereniging "Christophilus".

Begon Gideon in 1871 met een aantal van 26 leden, toegenomen in 1872 tot 46 leden, doordat een aantal naar Christophilus overstapte, liep het bestand flink terug. Het fluctueerde nog wel eens in de loop der jaren. Men werd pas toegelaten op 18-jarige leeftijd, echter niet zonder meer. Er was een tweederde meerderheid van de leden nodig om toegelaten te worden, hetgeen van geringe gastvrijheid getuigde, maar het reglement schreef deze gang van zaken voor. Als redenen van vertrek worden o.m. opgegeven; gebrek aan belangstelling, drukke werkzaamheden, overlijden, militaire dienst, vertrek naar elders en huwelijk. Het was ongebruikelijk na het huwelijk nog lid te blijven. Wie ongehuwd bleef kon lid blijven tot zijn vijfendertigste jaar. Opvallend is het relatief grote aantal onderwijzers onder de leden. We telden er in de eerder genoemde lijst 17. Zij bekleedden over 't algemeen de bestuursfuncties als behorende tot de toenmalige "intellectuele elite". De samenstelling van het bestuur gedurende de ruim negentig jaar van het bestaan van Gideon is volledig bekend. Het zou te ver voeren de namen van alle bestuursleden op te noemen. We volstaan met het noemen van de werkers van het eerste uur: voorzitter Jakob Bongers, onderwijzer; secretaris Jan Woelderink, bakker; penningmeester Lammert Keizer, boer; bibliothecaris Geert van Veen Hz.

Het reglement, opnieuw vastgesteld in september 1887, ondertekend door de predikanten Miedema en Fernhout en de bestuursleden H. Kinkhorst, voorzitter; F. Jalink, secretaris; H.J. Kuiper, penningmeester en J. Nekeman bibliothecaris, bevatte niet minder dan 52 artikelen. Doel, middelen en grondslag werden uitgedrukt in de eerste vijf artikelen.

Artikel 1 luidde: Doel der vereniging is: "Jongelingen in de gelegenheid stellen, om, onder biddend opzien tot den Heere, zich te oefenen in alles wat bijdragen kan tot de vorming, welke zij behoeven om hunne toekomstige roeping als leden der Gereformeerde Kerk en eener Christelijke maatschappij, overeenkomstig den eisch van Gods Woord, te vervullen. Voorts zal zij alles, wat zij nuttig en dienstbaar mocht achten tot uitbreiding van het Koninkrijk Gods naar vermogen zoeken te bevorderen".

Onder de middelen worden genoemd: de bestudering van Gods Woord, de Kerkgeschiedenis, de Vaderlandse geschiedenis, de belijdenisgeschriften, het Kerkrecht, de algemene geschiedenis, de eerste beginselen van ons anti-revolutionaire staatsrecht.

Artikel 3: Zij staat bij al hare werkzaamheden op Gereformeerden grondslag, en erkent mitsdien den Bijbel als het heilig en onfeilbaar Woord van God, verklaard naar de belijdenisgeschriften der Gereformeerde Kerken, voor haar eenig richtsnoer.

Uit de meer huishoudelijke artikelen kiezen we er enkele b.v. art. 6: De leden

moeten ongehuwd, niet beneden 18 en niet boven 35 jaar oud zijn. Ze betalen een contributie van 5 ct. per week. Minvermogenden worden hiervan vrijgesteld. Varensgezellen – er waren er veel – betalen *f* 1,25 per jaar.

Art. 9: Elk lid dat zich in of buiten de vergadering onchristelijk gedraagt, zal daarover in tegenwoordigheid der leden door den voorzitter vermaand en bestraft worden. Zoo herhaalde vermaning vruchteloos blijft, zal hij op voorstel van het bestuur door 2/3 van de aanwezige leden van zijn lidmaatschap vervallen verklaard kunnen worden.

Verder natuurlijk de bepalingen aangaande aftreden en verkiezen van het bestuur, het benoemen van afgevaardigden naar zusterverenigingen, bondsvergaderingen enz.

Wie onwettig verzuimde, de vergadering vóór het einde verliet of een boek langer dan veertien dagen behield kreeg een boete van 5 ct. Wie zijn inleiding op de afgesproken tijd niet klaar had werd beboet met 25 ct.

Uit de bepalingen ten aanzien van de bibliotheek blijkt dat er ook een “preekleesinrichting” bestond. We citeren: “Deze preeken worden aan ieder die ze begeert, tegen betaling van één cent per week, ter lezing gegeven”.

Zouden er velen geweest zijn die deze begeerte te kennen hebben gegeven? De prijs behoefde in elk geval de vervulling ervan niet te belemmeren. We hebben niet kunnen vinden wanneer deze preekleesinrichting werd opgeheven. Er wordt voor 't laatst melding van gemaakt in1929!

Ten slotte uit het reglement nog het curieuze artikel 30: Gedurende de bijbelbespreking mag er niet gerookt worden.

De vereniging had zich geplaatst onder kerkelijk toezicht, een reden te meer haar geschiedenis in dit boek op te nemen.

Wat de naamgeving van de vereniging betreft zijn ons geen bijzonderheden bekend.

In het gedenkboek, uitgegeven ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van de Nederlandse Bond van Jongelingsverenigingen op Gereformeerde Grondslag [1928], een turf van 400 pagina's, lezen we dat van de 942 verenigingen er elf dezelfde naam hadden als Gideon. Er was een grote verscheidenheid in de naamgeving. We telden 207 verschillende namen: complete bijbelteksten, maar ook van personen uit de gewijde of profane geschiedenis van wie nauwelijks iets bekend is. Soms zijn ze, zoals Gideon – zeer passend, maar wat dunkt U van Klim op, Lydia [voor een jongelingsvereniging!] Eutydis (die uit het raam viel), Ontwaakt, Protestant, Joh. Fontanus [een weinig bekende Hervormer], Uz Heit!, Abrona? Hier laat zelfs Trommius [de Van Dale op kerkelijk gebied] verstek gaan. Wie het weten wil leze Numeri 33 vers 35.

De betekenis van Gideon is uitermate groot geweest. Wie de namen van de leden leest en nagaat hoe de samenstelling van kerkeraad en gemeentebestuur in de loop der jaren is geweest, kan vaststellen dat het in artikel 1 van het reglement gestelde doel in veel opzichten is bereikt. Gideon was werkelijk een leerschool. Dat de vragen bij de besprekingen de huidige generatie voor een deel niet meer aanspreken is begrijpelijk. In meer dan een eeuw zijn de maatschappelijke en kerkelijke toestanden ingrijpend gewijzigd en zaken die als verworvenheden vanzelfsprekend zijn geworden, leveren geen stof meer op tot discussie zoals in het verleden. We zullen slechts hier en daar een greep doen uit de notulen om enigszins een beeld te schetsen van de problematiek die toen de gemoederen bewoog.

Is het een lid van de J.V. geoorloofd naar hardrijderij op de schaats te gaan kijken? Antwoord: Neen. 40 jaar later, toen dezelfde vraag weer aan de orde kwam was het antwoord: Dat moet ieder met z'n eigen consciëntie uitmaken. Mag men streven naar lotsverbetering? Mag de overheid iemand tot vaccinatie dwingen? Is werkstaking geoorloofd? Moeten de vrouwen ook stemrecht krijgen. [bedoeld is het actieve, het passieve kwam toen nog bij niemand op] Kermisbezoek was uiteraard uit den boze. Jarenlang heeft men in de week van de kermis met opzet elke avond vergaderd om toch maar te voorkomen dat een lid aan dit ijdele vermaak deelnam. Er was zelfs een speciale kermiscommissie. Wie in de kroeg [er waren er in 1884 37

in Zwartsluis] gesignaleerd was kreeg er geducht van langs op de vergadering, zelfs nog in 1909. Het reglement [zie art. 9] werd dus streng gehandhaafd. Dat in deze eeuw de vragen over de maatschappelijke onderwerpen van karakter veranderden zal niemand verbazen, evenmin als de constatering dat de problemen die bij bijbelse onderwerpen werden gesteld door alle tijden gelijk bleven en zullen blijven: Met wie was Kain getrouwd? Waarom werden de mensen vroeger zo oud? Hoe kan het dat God berouw had? Zijn de eerste vijf boeken wel allemaal van Mozes? Hoe kon hij zijn eigen dood beschrijven? Al deze vragen keerden regelmatig terug. Men werkte nl. volgens een vast rooster. De Bond van J.V. op gereformeerde grondslag, die handleidingen en schetsen uitgaf, ging er vanuit dat iemand gemiddeld vijf jaar lid van de J.V. was en in die periode de gehele stof te verwerken kreeg. Een J.V. was uit de aard der zaak een doorgangshuis. Dat verklaart ook de talloze verkiezingen die gehouden zijn om bestuursleden te verkrijgen. Wie bijzondere verdienste had gehad voor de vereniging b.v. door een langdurig voorzitterschap, werd tot erelid benoemd, of hij kreeg een cadeau. In het reeds genoemde ledenregister staan als zodanig genoteerd H.A. Kroeze, A. Strating, H. Kinkhorst, J. de Jonge, J. Kampherbeek, H. de Goede Hzn., S. Slagter en K. Fernhout. Er zouden er nog velen volgen.

Meester Kroeze die 10 jaar lid was geweest, waarvan 5 jaar voorzitter, kreeg een schilderij aangeboden voorstellende "Calvijn op het sterfbed". Over smaak valt niet te twisten!

Hoogtepunten in het verenigingsleven waren de jaarfeesten; Ze hadden altijd een overladen programma, waaraan weken gewerkt was. Een "feestleider" vond men meestal in een predikant of een erelid. Er werden inleidingen of opstellen voorgelezen, voordrachten gedaan en samenspraken. Dat laatste moet gelezen worden als een eufemisme voor toneelstukje. In de beginjaren lezen we – zeer merkwaardig overigens – nooit van protesten hiertegen. In later jaren wel, maar de show ging desondanks voort. Enkele leden van Martha en Maria mochten per gratie de bediening verzorgen – het zullen wel de Martha's geweest zijn. De apartheid der sexen was in die tijd een vanzelfsprekendheid, ook op de catechisaties, zelfs nog in de kerk, zoals we hebben kunnen lezen in het relaas van de eerste samenkomsten der Dolerenden in de school op de Zomerdijk. Tempora mutantur nos et mutamur in illis. De tijden veranderen en wij met hen.

Allerlei verslagen werden voorgelezen over het voorbije jaar en uit heel de omgeving kwamen de afgevaardigden hun gelukwensen brengen. Op hun beurt gingen er steeds afgevaardigden naar de jaarfeesten van de Jongelingsverenigingen in de buurt, Kampen, Elburg en Blokzijl, Genemuiden, Hasselt, Ambt Vollenhove, Zwolle, Meppel, Staphorst, Nijeveen en Nieuwleusen. Teruggekeerd in Zwartsluis moesten de afgevaardigden een schriftelijk verslag uitbrengen van deze feesten. In het archief is nog een heel dik cahier aanwezig met ellenlange verslagen, zelfs van de redevoeringen die er werden afgestoken. Het levenstempo was nog laag in die dagen.

Toen in 1888 de reeds genoemde Bond werd opgericht breidden de activiteiten zich uit. Er werden "clubs" ingesteld, d.w.z. afdelingen binnen het raam der vereniging die onder een clubleider zich specialiseerden in verschillende onderwerpen als bijbelse geschiedenis, anti-revolutionaire beginselen, geloofsbelijdenis etc. Later gebruikte men hiervoor het woord "secties".

In het begin van de twintigste eeuw begon het "geviend". Men bestreed elkaar soms op heftige wijze, maar zelfs wanneer iemand wegens wangedrag tijdens de vergadering werd weggestuurd – dit kwam werkelijk voor – dan nog was het vriend A en vriend B.

Op de bestuursvergadering van 14 augustus 1941 werd "na enige bespreking besloten in de vergaderingen bij het aanspreken der leden het predicaat vriend achterwege te laten. De leden zullen in het vervolg alleen met de achternaam worden aangesproken." De reden wordt niet vermeld. Zou het verband hebben gehouden met het gebruik van "Kameraad" in N.S.B.-kringen?

Een gebruik dat wel 60 jaar heeft standgehouden was het dragen van de kist naar

de begraafplaats als er een jongeman overleed, en dat gebeurde nog al eens, blijkens de verslagen. Later werd dit beperkt tot de jongelieden die als lid van Gideon overleden.

In de beginjaren van Gideon was een verenigingsjaar werkelijk een jaar. Slechts van midden augustus tot de eerste week van september was er vakantie. Dit bleek later niet vol te houden en de vakantie werd verlengd tot twee maanden.

De Bondsdagen werden trouw bezocht als ook de kring- en ringvergaderingen. Zwartsluis viel zelfs de eer te beurt het centrum van een kring te worden. De Bond had een perfecte organisatie en door de uitgifte van het jongelingsblad ontstond een hecht samenwerkingsverband.

In 1911, bij het 40-jarig bestaan van Gideon werd een vaandel aangeschaft, nog steeds te bewonderen in gebouw "Vrede". Het werd keurig in een houten kist opgehangen "om hetzelfde te vrijwaren voor rook en stof". Op dit jubileumfeest werden ook de nog in leven zijnde oprichters der vereniging uitgenodigd. Twee van hun woonden het feest bij: Hielke Terwal, een schipper en Jan van Delft wiens beroep niet vermeld wordt.

In 1931, dus bij het 60-jarig bestaan, werd T. Vinke als oprichter uitgenodigd. Hij was naar hij schreef echter te oud om te komen. Wel kwamen de twee oudste oud-leden nl. K. Kinkhorst en J. Meulink.

Toen Gideon 70 jaar bestond was nog één der oprichters in leven. Het was van Veen, 95 jaar oud, en toen woonachtig in Meppel. Hij werd daar vandaan opgehaald en kreeg op het podium een erezetel. Hij zat er bij en keek ernaar. Wat zou er omgegaan zijn in de gedachten van deze laatste der Mohikanen?

In 1888 werd door Gideon een reciteerclub opgericht, een goedbedoelde poging tot kunstbeoefening. Het heeft niet lang geduurd. De jongelui zullen wel geen tijd hebben gehad om naast het verenigingswerk nog gedichten – of wat er voor doorging – te memoriseren.

In 1914 poogde men opnieuw een soortgelijke vereniging in het leven te roepen. Op initiatief van vriend R. Krikke kwamen enkele leden bij elkaar en richtten op "Ernst en Luim". Ook hiervan zijn notulen bewaard gebleven, maar 't is maar een dun schrift, want na één jaar ging de reciteerclub ter ziele. De contributie bedroeg 2 cent per week. Wie driemaal verzuimde moest 10 cent betalen en wie bij het improviseren binnen de voorgeschreven vijf minuten was uitgepraat kreeg een boete van 2 cent.

De jongelingsvereniging Gideon in 1935.

Bovenste rij: G. Doosje, L. Schuuring, H. J. v.d. Stouwe, A. de Graaf, Reinder Smit, Gerard Huisman, Roelof Huls, Engbert v.d. Woude, Willem v. der Horst.
2e rij: Wiecher Jonkvorst, Jacob Knoppers, Willem van den Berg, Arend Bieze, Berend Pierik, Willem Visscher, Pieter van den Berg, Hendrik Timmerman, Hielke Feenstra.

3e rij: Koert Eikelboom, Karst Breman, Albert Oosterhof, Klaas Veld, Arnoldes v. Veen, Gerrit Slagter, Harm Kisjes, Koos v.d. Woude, Lammert v. Dijk, Gerrit Jan Horzelenberg.

4e rij: Dirk Linde, Hermen Krabbe, Hendrik Willem Horzelenberg, Jacob Dragt, Herman Horzelenberg, Jan Schaapman, Wolter Wessemies, Jan Kroeze, Johan Brogt, Henk J. Kroeze, Jannes Jalink, Andries Feenstra (conciërge).

Zittend: Bernhard Jalink, Julius B. Varwijk, Jan van den Berg, Andries W. van Dijk, Adam Schuuring, H.A. Kroeze (erevoorzitter), Harm Moes, Jan Breman, Siem Stam, Jan Bieze.

Een twintigtal jaren later werd er weer improvisatie beoefend, nu op de vereniging zelf, maar geheel in de geest van het oprukkende streven naar meer amusement. Men kan dit nauwelijks serieus nemen, getuige de opgegeven onderwerpen zoals: Waarom hoort salie en anijs bij ijspret? Of: Moet men 's morgens het haar ook uitkammen?

In 1937 moest de vereniging gesplitst worden in een A en een B-afdeling. Tijdens de wereldoorlog kwam er in het voorjaar van 1942 een voorlopig einde aan de activiteiten als gevolg van de door de bezettende macht afgekondigde maatregelen. De laatste bestuursvergadering werd gehouden op 18 februari 1942 onder leiding van G. Doosje. Door huisvergaderingen te houden heeft men nog enige tijd contact onderhouden, maar na een jaar hield dit op. Op de keerzijde van de pagina waarop A. Timmerman als secretaris het verslag schreef gaan de notulen verder – alsof er niets gebeurd was – met de bestuursvergadering van ...23 april 1945!, weer onder het voorzitterschap van G. Doosje.

Dus nauwelijks bevrijd sloeg men de hand weer aan de ploeg en een periode van hernieuwde bloei werd ingeluid.

In de jaren van de politionele acties in Indonesië werd veel gedaan voor de aldaar aanwezige militairen. Er werden pakketjes gestuurd en er ontstond een levendige briefwisseling. Langzaam maar zeker traden er veranderingen op in het verenigingsleven. De leeftijdsgrens voor toelating werd van 18 tot 16 jaar verlaagd, het studie-element moest steeds meer plaats maken voor amusement. Dit verschijnsel hangt weer samen met de gewijzigde toestanden op onderwijsgebied. Steeds meer jongelui volgden voortgezet onderwijs en gevoelden niet meer zoveel behoefte aan vorming en studie op een jongelingsvereniging. Ook ontbrak hun wegens de studie vaak de tijd. Vanaf hun hoogste bloei worden de dingen oud, zegt een Chinees spreekwoord. Zo verging het ook Gideon. Na ruim 90 jaar te hebben bestaan en – we onderstrepen het nogmaals – hele generaties op uitstekende wijze te hebben voorbereid op hun taak in kerk en maatschappij werd Gideon opgeheven. Heel het jeugdwerk werd op nieuwe leest geschoeid en in een geheel nieuw verband georganiseerd: het Landelijk Centrum voor Gereformeerd Jeugdwerk.

De jongelingsvereniging Gideon in 1941.

Zittend: Egbert Witten, Albert Timmerman, Bernard Jalink, Meester H. J.

Kroeze, Gerrit Doosje, Fokke Kampherbeek, Wicher Jonkvorst, H. J.

Kroeze, Herman Horzelenberg.

2e rij: H. Kisjes, D. Kampherbeek, R.

Vinke, Barend Vinke, Jo Jalink, H. W.

Horzelenberg, Jaap Knoppers, Henk

Eikelboom, M. Visser.

3e rij: Albert v. d. Woude, Henk Buemer,

Harm Slagter, Nico Bosman, Jan Vis-

scher, Roelof Boxum, Jurrien

Bosman, Wiekje v. der Vinne, Hendrik

Potman.

4e rij: R. Smit, Stoffel Jonkvorst, Riek

v. d. Meulen, Piet Bieze, Albert Huisman,

Roelof v. d. Velde, Jaap Dragt.

Dient den Heere

Reeds in de vorige eeuw bestonden er in Zwartsluis twee naaiverenigingen nl. Dorkas en Martha en Maria, respectievelijk uitgaande van de Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerk. Over de datum van oprichting is niets bekend. Zeker is slechts dat ze beide in 1888 bestonden.

Toen de vereniging van de Gereformeerde Kerk en de Christelijke Gereformeerde Kerk een feit was geworden fuseerden ook de twee naaiverenigingen. Uit kerkeraadnotulen weten we dat het "Ai ziet hoe goed hoe lieflijk is 't dat dochters van 't zelfde huis als zusters samenwonen" aanvankelijk hier niet gold, want Dorkas beklagde zich bij de kerkeraad over achterstelling bij Martha en Maria. De kerkeraad wees deze "aantijging" af. Uit andere bron weten we dat de werktafel nog jarenlang als scheidsmuur diende tussen de beide richtingen, maar langzamerhand vervaagde dit verschil.

Ze bleven onder hun namen bestaan tot 1910. Toen kwam er een nieuwe vereniging tot stand onder de naam "Dient den Heere". Van de notulenboeken is maar één deel bewaard gebleven en wel van de jaren 1921-1929. De rest is tijdens de Tweede Wereldoorlog om de vreeze der Duitsers verdonkeremaand en zal wel voor goed verloren zijn. We moeten ons dus beperken tot de gegevens uit die jaren. Ze geven ons gelukkig een aardig beeld van de gang van zaken op deze vereniging.

Elke vergadering – ze werden in gebouw Vrede gehouden – begon met Schriftlezing en gebed door de presidente. In de beschreven periode was dat Janna Varwijk. Soms kwam Ds. Schoemaker de opening verrichten, waarna hij weer schielijk verdween.

Hierna werd het werk uitgedeeld en begon men ijverig te breien en te naaien "onder gezellig gebabbel" een immer weerkerende uitdrukking in de notulen. Ook werd er voorgelezen uit het "Martha-blad", of uit een of ander mooi boek. Het zingen van enige mooie liederen behoorde tot het vaste repertoire.

Het belangrijkste doel der vereniging was het vervaardigen van kleding ten behoeve van de armen, niet alleen van Zwartsluis maar ook van b.v. de veenstreken van Drenthe en de Zuidoosthoek van Friesland.

Ook het doofstommeninstituut Effatha werd goed bedacht. Zo ging er in 1925 een pak heen met 6 meisjeshemden, 2 meisjesbroeken en 6 handdoeken. De benodigde stoffen [de notulen spreken altijd van goed], werden bekostigd uit de contributies en de bijdragen van begunstigers. Het knippen van de stoffen was niet erg in trek. Hiervoor werd een afzonderlijke knipcommissie ingesteld, bestaande uit specialisten op dit gebied.

Afgevaardigden gingen naar de jaarfeesten van andere verenigingen. Vooral dat van Gideon was een ware trekpleister. Er werd geloot vanwege de grote belangstelling en de door het lot aangewezenen worden steeds "de gelukkigen" genoemd.

Het eigen jaarfeest was vanzelfsprekend elk jaar een hoogtepunt in het verenigingsleven. Daar moest natuurlijk een dominee aan te pas komen. Men verschalkte hem op listige wijze door hem als ze hem gingen vragen de honneurs waar te nemen maar vast een flinke doos sigaren mee te nemen. Een dag na het jaarfeest werd er een zgn. opmakersavond gehouden. U zult het woord niet in Van Dale vinden, maar het verklaart zichzelf. Er werd ruim ingekocht en er bleef altijd wel wat over van de koekjes.

Tegen het winterseizoen gingen de dames twee bij twee de armen in de verschillende wijken af om te vragen waaraan behoefte was.

In 1927 werd besloten de vergaderavonden anders in te delen, voortaan zou er het eerste deel van de samenkomsten gewijd worden aan de bespreking van een onderwerp en het tweede deel aan het naaiwerk.

Het was een langzame overgang naar andere tijden. De toegenomen welvaart maakte op de duur het naaiwerk overbodig.

In 1929 werd er, naast Dient den Heere, zelfs een nieuwe vereniging opgericht die zich louter op studie toeleide. De naam werd "Kennen en Belijden".

Kennen en Belijden

Op 23 januari 1929 werd in gebouw "Vrede" een geheel nieuwe meisjesvereniging opgericht. Er is een uitvoerig verslag van de voorbereidende werkzaamheden en de daaropvolgende oprichting bewaard gebleven.

In dit verslag refereert de secretaresse B.D.W. de Jong aan de gang van zaken bij "Dient den Heere" in 1927 [zie boven]. Er was gebleken dat het besluit van 1927 slecht werkte en eigenlijk de vereniging in twee groepen splitste: de handwerksters en de hoofdwerksters. Een oplossing van dit probleem werd gevonden in het oprichten van een nieuwe vereniging die zich uitsluitend met studie zou bezig houden. Om concurrentie te vermijden met de oude vereniging zou men om de veertien dagen vergaderen, zodat de mogelijkheid open bleef van beide clubs lid te zijn.

Een comité bestaande uit de dames G. Hoekstra, A. Smit, M. Ottink en B.W.D. de Jong stelde een reglement op, waarin grondslag en doel der vereniging werden vastgelegd. Het voorstel als naam te kiezen "Kennen en Belijden" werd na enig heen en weer gepraat aangenomen. De contributie werd bepaald op f 3,- 's jaars waarbij inbegrepen het Bondsblad. Verdere inkomsten werden verkregen uit bijdragen van begunstigers.

Men stelde zich dadelijk onder toezicht van de kerkeraad.

Het eerste bestuur was als volgt samengesteld:

Eerste presidente G. Hoekstra, tweede presidente A. Bosch, secretaresse D. de Jong. De overige leden van het eerste uur waren J. Varwijk, A. Smit, Gé v.d. Stouwe, Gr. v.d. Stouwe, J. van de Berg, R. Brogt, D. Brogt, W. Corporaal, A. Braam, G. Ottink, A. de Goede, A. Veuger, J. Visscher en I. Kolkman.

We citeren nu uit de notulen:

"Met deze leden begint dan nu Kennen en Belijden haar loopbaan.

Opricht op dezelfde datum als 350 jaar geleden de Unie van Utrecht gesloten werd, hopen we dat onze vereniging dergelijke zegenrijke gevolgen mag hebben, zij het dan natuurlijk op ander gebied en op veel kleinere schaal. De Unie toch, hoeveel gebreken zij ook had en hoe vaak ze als ondeugdelijk werd gelaakt heeft niet tegenstaande dat alles de eerste grondslag gelegd tot vereniging van land en volk. Mocht Kennen en Belijden nog eens een middel zijn tot een meer één zich voelen van de Gereformeerde meisjes van onze plaats, dan zou de moeite van oprichting rijkelijk beloond zijn. Laten we moedig voortgaan op den ingeslagen

Jongedochtersvereniging Kennen en Belijden.

Achterste rij: Deeltje de Jong, Marie v.d. Woude, Aaltje Poetsma, Geertje Zielman, Lien Pilon, Willemien v.d. Berg, Roelien Eikelboom.

2e rij: Marie Stam, Tinie Horzelenberg, Hillie Horzelenberg, Bertha Schraa, Willie Kroeze, Riek Kisjes, Jannie v.d. Vinne, Tine v.d. Berg, Marie Huisman.

3e rij: Gee Esser, Ge Driezen, Jantje v.d. Berg, Annie Moes, Teuntje v.d.

Woude, Lien Brogt, Wiechertje Zeilmaker.

Zittend: Froukje Boxum, Hillie Nieboer, Stien Boxum, Truida Drost.

weg. Beginnen is moeilijk, maar een beginnen met God is niet te moeilijk. Laten we hopen en bidden dat God in de Hemel het ons zal doen gelukken.”

Bestudering van de zeven notulenboeken die lopen van 1929 tot 1963, laat ons duidelijk zien dat er naast parallellen met “Gideon”, ook grote verschillen waren met name in de vraagstelling en beantwoording betreffende de behandelde onderwerpen.

De jonge dochters, geheel overeenkomstig haar aard, benaderden de kwesties meer met gevoelsargumenten dan met verstandelijke redenering. Ze durfden ook gerust bekennen op bepaalde vragen het antwoord schuldig te moeten blijven.

“Kennen en Belijden” is lange jaren een bloeiende vereniging geweest, die na de oorlog zelfs in twee afdelingen moest worden gesplitst. Op 17 juni 1942 werd de vereniging door de bezetter verboden. Het onderlinge contact bleef enigszins bewaard door in zgn. Bijbelkringen verder te gaan. Net als “Gideon” nam men vlak na de oorlog, op 19 juni 1945, het normale werk weer op.

Kringvergaderingen en Bondsdagen werden regelmatig bezocht. 's Zomers maakte men een uitstapje naar Dwingeloo, Havelte, de Hellendoornse berg enz.

Reisje Geref. Vrouwenvereniging naar Paterswolde op 11 juni 1950.

Eerste rij, v.l.n.r.: G. J. Kolkman, M. Jalink, A. van Eerde-de Graaf, G. de Graaf-v.d. Linde.

Tweede rij: J. de Groot-Nekeman, J. de Vries-Schiphorst, K.F. v.d. Woude-de Boer, G. van Veen-van Benthem, C. Jalink, H.A. Driezen-Venhuizen, H. Kampherbeek-Linde, F. Esser-Venhuizen, G. Slurink-Zeilmaker, G. de Graaf-Mulder.

Derde rij: A. Jalink-Bosman, V. van Eerde-Corporaal, L. Boes-van Eerde, J. Slagter, M. Linde-Kramer, G. Linde-Stam, E. Feenstra-v.d. Stouwe, G. de Boer, J. Estié-Brouwer, chauffeur J. Walburg, A. ten Klooster-Appelo, G. Potman, M. Voerman-Douw.

Rondom het Woord

“Deze interkerkelijke vereniging is geen bloeiende rozestruik op ons kerkelijk erf, maar veeleer een plantje aan de rand. Het aantal leden is klein en de jonge garde ontbreekt nagenoeg geheel”.

Aldus Ds. Hekman in een kerkbode uit 1952.

Deze typering is zo duidelijk dat er weinig aan toe te voegen valt. Alle jaarverslagen gewagen van geringe belangstelling en slechte opkomst van de weinige leden. De term “interkerkelijk” behoeft enig vertolks: de vereniging was toegankelijk voor ieder, mits hij instemde met de drie formulieren van enigheid. Uit de ledenlijst blijkt dat enkele personen van de Christelijke Gereformeerde Kerk zich bij de gereformeerde mannenbroeders hadden aangesloten. De vereniging werd opgericht in 1934 door o.m. Ds. de Feyter en H. van Eyken. Laatstgenoemde heeft de naam “Rondom het Woord” bedacht.

Er werden theologische en maatschappelijke onderwerpen behandeld. De vereniging heeft voortbestaan tot 1959, dank zij een kleine kern van zeer trouwe leden. Het gebeurde vaak dat een vergadering niet doorging omdat er maar 4 à 5 leden verschenen. Aardig is nog te vermelden dat het jaarverslag van 1941 door de toenmalige secretaris B.A. Vinke geheel in dichtvorm is opgesteld. Het telt ruim 200 versregels. Het rijmschema is nogal vrij en aangepast aan de omstandigheden: op “Jan Bruintjes” rijmt niet “aan”. Geen nood: Bruin Jan rijmt wel op “an”.

Il n'y a si bonne compagnie qui ne se quitte, zegt een Frans spreekwoord. Vrij vertaald: Zelfs het beste gezelschap gaat tenslotte uit elkaar. Zo ook "Rondom het Woord". Het plantje aan de kant verdorde.

Overige verenigingen

Van de overige verenigingen geven we slechts een korte samenvatting.

In 1879 werd er een knapenvereniging "*Samuël*" opgericht. Ze ging uit van de jongelingsvereniging "*Gideon*", waaruit ook de leiders werden gerecruteerd.

Secretaris en penningmeester werden benoemd uit de eigen leden. Er is weinig bewaard gebleven: een notulenboek van 1884-1888, een van 1933-1937 en een van 1960-1963.

Eerst in 1932 kwam het tot oprichting van een meisjesvereniging "*Van knop tot bloem*". Van de daarvoor reeds bestaande naaivereniging "*Bidt en Werkt*" is niets bewaard gebleven. We weten slechts dat bij toerbeurt één der meisjes van "*Dient den Heere*" er leiding gaf.

Geen enkele vereniging heeft de reorganisatie van 1963 overleefd. De oorzaken stipten we reeds aan. Andere tijden, andere zeden. Geen nieuwe wijn in oude lederen zakken en geen nieuwe lap op een oud kleed. Er is nog nieuwe wijn en er zijn nog nieuwe lappen!